

EL MÓN DE LES DROGUES

Marcelo Colussi

21 de gener de 2005

www.voltairenet.org

L'ús de les drogues no constitueix cap novetat en la història dels humans; des de temps immemorials hem utilitzats substàncies que ens serveixen per evadir la duresa de la vida. De fet, no hi ha cultura que no les hagi utilitzat. Avui, tot i així, aquest consum ha anat prenent característiques tan peculiars que ho transformen en un veritable problema de salut pública a escala planetària.

La quantitat de morts que produeix, les discapacitats que porta aparellades, els circuits de criminalitat connexes, la pèrdua de recursos i el foment d'una cultura no sostenible en termes ni econòmics ni socials, fan del consum de drogues un curtcircuit amb el que tots, Estat i societat civil, des de diferents nivells i amb graus de responsabilitat diversos, hi estem implicats.

Ara bé: tot i que es reconeix que la toxicomania és un poderós factor d'instabilitat mundial, en tots els sentits, la magnitud del problema enlloc d'anar minvant, pel contrari, creix. L'ús i abús de narcòtics és una de les poques coses que està expandida com a problema (epidemiològic, per tant: psicològic, social, polític, legal) per tots els estrats socials, colpejant amb similar força a nens del carrer i a multimilionaris, en països pobres i en països rics. Tot això se sap, es coneix en profunditat, hi ha raons clares del seu per què; aleshores, quasi espontàniament, sorgeix la pregunta: si disposem de tan coneixement sobre aquests factors, tan de la demanda com de la oferta, per què no veiem una tendència a la baixa en la problemàtica? Serà que hi ha grans poders que no desitgen que això acabi? El camp de les drogues és, com pocs, un complexíssim entrecruament de discursos i pràctiques socials de les més variades; per tant admet diversos abordatges. És, sens dubte -en això tots coincidim- una ferida oberta. La qüestió està en per com i per on actuar: prevenció, repressió? S'ha de posar l'accent en la oferta o en la demanda?

Si s'observa la magnitud descomunal del negoci de les drogues il·lícites, es comença a tenir una dimensió diferent del problema. Tot el circuit dels estupefaents mou uns 500 mil milions de dòlars anuals -un dels negocis més rendibles de les activitats humanes, quasi tant com el de les armes, més que el del petroli. Òbviament això és més, molt més que un problema sanitari. Sabem que aquesta monumental xifra de diner es tradueix en poder; i per tant en influència política, corrupció, mort. Les seqüeles físiques i psicològiques del consum de tòxics empal·lideixen així davant les conseqüències d'aquesta faceta mercantil del fenomen.

Què passaria si es despenalitzés el consum d'aquestes substàncies? No hem d'oblidar que provoquen més danys en termes planetaris l'alcohol i el tabac, negocis que, si bé són molt grans, estan lluny d'assolir el volum dels tòxics prohibits. El fet de vetar l'accés legal a les substàncies psicoactives, enlloc de promoure el seu rebuig l'estimula (irrefutable veritat de la psicologia humana: allò prohibit atrau, fascina).

Avui dia es fa molt entorn al combat del consum de drogues il·lícites; però curiosament el consum pròpiament dit no baixa. Això no pot portar a pensar, potser amb certa malícia, però tractant d'entendre en definitiva el per què d'aquesta tendència, què passa en definitiva, que hi ha "coses rares" en tot això? A la societat, als factors de poder, realment els interessa la desaparició d'aquest flagell? Per què no es despenalitza aleshores el consum? Això, sens dubte, portaria aparellat la fi d'innombrables penúries que es donen entorn a aquest àmbit: baixaria la criminalitat, la violència que acompanya a qualsevol activitat prohibida; inclús fins i tot podria baixar el mateix volum de consum, al deixar de presentar l'atractiu d'allò vetat, del fruit inassolible. Però contrariant les tendències més racionals, estem lluny de veure una despenalització. Pel contrari, cada cop creix més el perfil d'allò punitiu: el combat al narcotrafic ha passat a ser prioritat de les agendes polítiques dels estats.

Això avui s'anota com un dels grans problemes de la humanitat; i aquí hi estan a la ordre exèrcits complets per a intervenir en la seva contra.

Davant d'això no podem sinó obrir alguns dubtes. No serà que l'anterior Guerra Freda s'ha transformat ara en persecució a aquests nous dimonis? Definitivament l'interès dels poders hegemònics, liderats per Washington, ha trobat en aquest nou camp de batalla un camp fèrtil per prolongar/readequar la seva estratègia de control universal. Com ho està trobant també ara en l'anomenat terrorisme.

El món de les drogues és un fenomen tan especial que té una lògica pròpia: d'una banda s'automanté i s'autoperpetua com a negoci; de l'altra se sosté de fabuloses forces econòmico-polítiques que no poden ni volen prescindir d'ell, en quant a coartada i àmbit que facilita l'exercici del poder. Al mateix temps existeixen dinàmiques psicosocials (consumisme, modes, valors de la societat competitiva i materialista, angustia individual dels temps moderns) que porten a enormes quantitats de persones, joves fonamentalment, a la recerca d'identitats i reafirmacions personals a través de l'accés als tòxics prohibits, la qual cosa s'enllaça i articula amb els factors anteriors. És, en altres termes, símptoma dels temps: el capitalisme hiperconsumista centrat en la màquina i en el fetitxe de la mercaderia, que ha deixat de banda allò humà en quant a tal, no pot donar cap altre resultat que un negoci brut però tolerat -fomentat?- que, sota cert control, segueix fent moure l'aparell de la societat. El cost: alguns subjectes queden en el camí, però això no desestabilitza tant l'ordre instituït; i aquí hi ha les comunitats de rehabilitació per a donar algunes respostes.

Davant d'aquesta perspectiva les possibilitats reals de canviar la situació no es veuen fàcils: com a societat civil -que pateix tot això, i al mateix temps, per la seva existencial angustia, consumeix drogues- no podem plantejar-nos com a objectiu sinó el lluitar per la seva despenalització. A molts se'ls acabarà el negoci (no sols a les bandes de narcotraficants, per cert, bancs netejadors?, fabricants d'armes?, partits polítics que reben recursos de dubtosa procedència?, inclús honestos civils que són empleats legals de tota aquesta economia), però no hi ha una altra alternativa per solucionar un problema que avui ja és flagell, i segueix creixent. Definitivament cremar sembrats al Tercer Món no està solucionant molt.